

Uchwała Nr LIII/415/98
Rady Miejskiej Starogardu Gdańskiego
z dnia 30 kwietnia 1998 roku

w sprawie tablicy pamiątkowej dla uczczenia konfederacji barskiej w Starogardzie

Na podstawie art. 18, ust. 1 i ust. 2 pkt 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (tekst jednolity Dz. U. Nr 13 z 1996 r., poz. 74 z późn. zmianami) oraz art. 13, ust. 1, pkt 13 uchwały Nr XXXIV/256/96 Rady Miejskiej Starogardu Gdańskiego z dnia 17 października 1996 roku w sprawie przyjęcia jednolitego tekstu Statutu Gminy Miejskiej Starogard Gdański - Rada Miejska Starogardu Gdańskiego **uchwala** co następuje:

§ 1

Rada Miejska przyjmuje do wiadomości negatywne opinie profesorów Jerzego Michalskiego z Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie oraz Wacława Odyńca z Uniwersytetu Gdańskiego w sprawie treści tablicy na Ratuszu Miejskim w Starogardzie Gdańskim, ufundowanej w roku 1969 przez Stowarzyszenie Marynistów Polskich.

§ 2

Tablica, o której mowa w § 1, zostanie zdemonstrowana a materiał użyty do jej wykonania zostanie po przetopieniu wykorzystany do odlewów nowej tablicy.

§ 3

Treść i symbolikę nowej tablicy należy uzgodnić z historykami ze środowisk uniwersyteckich Gdańska i Torunia. Opinie winny być wyrażone w formie pisemnej.

§ 4

Nową tablicę należy odsłonić w roku jubileuszowym - nie później niż 11 listopada 1998.

§ 5

Rada zaleca zorganizowanie konferencji popularnonaukowej, wydanie okolicznościowej publikacji lub inną formę popularyzacji wydarzeń, które rozegrały się w okresie konfederacji barskiej w Starogardzie lub z udziałem konfederatów starogardzkich.

§ 6

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Miejskiemu, Komitetowi Organizacyjnemu Obchodów 800-lecia Starogardu oraz Muzeum Ziemi Kociewskiej.

§ 7

Uchwała wchodzi w życie z dniem powzięcia i podlega opublikowaniu w Miejskim Biuletynie Informacyjnym Gonic.

Przewodniczący Rady Miejskiej
Starogardu Gdańskiego

Roman Klin

Uzasadnienie:

W roku 1768 w miasteczku Bar na Podolu zawiano konfederację barską w obronie niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej, przeciwko traktatowi gwarancyjnemu, uzależniającemu Polskę od Rosji. Konfederacja trwała przez 4 lata i chociaż zakończyła się militarną klęską (nastąpił I rozbiór Polski) przeszła do legendy i tradycji narodowej (głównie dzięki twórczości A. Mickiewicza i innych romantyków polskich). Uczestniczyli w niej m.in. Kazimierz Pułaski, późniejszy bohater Stanów Zjednoczonych, oraz Józef Wybicki. Wuj Wybickiego, Michał Lniski, należał do ścisłego grona Generalności (przywództwa) ruchu barskiego w Rzeczypospolitej i jej zagranicznego przedstawicielstwa. Był też marszałkiem konfederacji zawianej w Starogardzie 17 sierpnia 1769 roku.

Ze względu na katolicki charakter ruchu barskiego, protestancki Gdańsk odmówił udziału w konfederacji. Pierwszym miastem pomorskim, które do niej przystąpiło, był Starogard. Miasto i okolica wystawiły 500-osobowy "legion Lniskiego" (na początku 1770 roku liczył on nawet ponad 1500 ludzi), który wślawił się w wielu bitwach przeciwko wojskom rosyjskim (m.in. zwycięskie potyczki pod Starogrodem, pod Toruniem i Świeciem, krwawa bitwa i porażka pod Kcynią z wojskami rosyjskiego garnizonu Torunia, kilkakrotnie pod Starogardem, w Małopolsce). Niektórzy jego żołnierze brali udział w obronie Wawelu w roku 1772.

Prof. Władysław Zajewski z Gdańska uważa za prawdopodobną hipotezę, iż starogardzcy konfederaci mogli znaleźć się wśród pierwszych w dziejach Polski zesłańców syberyjskich, po zdobyciu Wawelu przez wojska rosyjskie w roku 1772.

W okresie PRL konfederacja - ze względu na katolicki charakter - była lekceważona i oceniana jako ruch "wsteczny". Mimo różnych ocen historyków na temat politycznej roli konfederacji (zdania podzielone, podobnie jak w przypadku powstania warszawskiego i innych powstań narodowych), podkreśla się we wszystkich publikacjach ofiarność i szczerą patriotyczną intencję uczestników ruchu.

Ze względu na liczne ofiary ówczesnych potyczek z wojskami rosyjskimi, a także ze względu na osobistą inspirację Józefa Wybickiego w zawianiu konfederacji w Starogardzie, zapomniane wydarzenia ostatniego półwiecza I Rzeczypospolitej należy uznać za szczególnie ważne w dziejach naszego miasta. Dokumentują one związki Starogardu z Rzeczypospolitą i patriotyczną postawę starogardzian w chwili zagrożenia bytu państwowego.

Tablica ufundowana w roku 1969 powstała pod wpływem ówczesnych zaleceń propagandowych. Jej treść całkowicie mija się z prawdą historyczną. Konfederacja nie była powstaniem "ludu pomorskiego" przeciwko Prusakom, lecz ogólnonarodowym powstaniem zbrojnym przeciwko Rosji, usiłującej zdominować politycznie Rzeczypospolitą. Tablica ta kompromituje miasto i powinna być jak najszybciej zdemontowana. Jednoznaczne opinie negatywne na temat treści tablicy wyrazili: prof. Jerzy Michalski z Instytutu Historii PAN w Warszawie (pisemnie w roku 1981), prof. Wacław Odyniec z Gdańska (pisemnie w roku 1997), prof. Władysław Zajewski z Gdańska i prof. Jerzy Dygdała z Torunia (telefonicznie, w tym roku). Profesorowie ci uważani są za najwybitniejszych znawców dziejów konfederacji barskiej w Polsce. Profesorowie Odyniec, Zajewski i Dygdała zgodzili się na udział w ewentualnej sesji naukowej w Starogardzie lub w przygotowaniu opracowania na temat konfederacji starogardzkiej. Mogą też zaproponować treść nowej tablicy (uzgodniono telefonicznie).

Wiele źródeł dotyczących konfederacji nigdy jeszcze nie ujrzało oka polskiego historyka. W okresie PRL-u bardzo trudno było cokolwiek wydobyć z archiwów na terenie b. ZSRR. Być może źródła te zawierają również cenne dane na temat konfederatów ze Starogardu, w tym nazwiska bohaterów bitew z wojskami Katarzyny II. Dziś znamy ich niewiele, m.in. wiadomo,

że do najdzielniejszych oficerów ze Starogardu należeli pułkownik Fabian Gordon, porucznik Jan Hebdowski i porucznik Ignacy Gliszczyński, który zginął w czasie ataku wojsk rosyjskich na Wawel.

Zlecenie historykom przez miasto kwerendy w archiwach, pod kątem roli i udziału Starogardu w konfederacji, mogłoby przynieść bardzo ciekawe rezultaty, które w innym świetle ukazałyby znaczenie Starogardu w historii politycznej I Rzeczypospolitej.

Piotr Szubarczyk - sekretarz miejski